

2. BYLE (92) *cn*

-e (21), -é (10); -e KochMROt, OrzJan (2), JanNKar (2), SarnStat, GosłCast (4); -é MurzNT (2), PudłFr (2); -e : -é MurzHist (1 : 1), Oczko (10 : 5).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI – XVIII w.

1. Wskazuje na stosunek warunku wyłącznego i (przeważnie) pożądanego: jeśli tylko, o ile, pod warunkiem, że a. żeby; dum, dummodo Cn (80) :

a. W zdaniu złożonym wprowadza zdanie (lub jego równoważnik w bezokoliczniku) podrzędne warunkowe (38) : *KromRozm III Ky; CzechRozm 245; SkarJedn 370, 375; W Niemcóch w Heilpoganie náyduie fyé wodá kwásna/ którýy to ludźie do różnyh potrzeb vżywác zvykli: á pták byle iéy zákušíl/ záraz zdechne. Oczko 4; pić wino lekkie/ álbo piwo do tego/ wolno/ byle nieprzeštápic miáry. Oczko 20v, 7, 10v, 15, 15v, 24v (8); SkarŻyw 262; Byleście Bogá ná pieci/ Záwždy miály moié dzieci: Wízyltkoć wam poydźie szczęśliwie KochMROt B; Dziś ledá Száfzek: áli vydzie wżędźie/ Bylé łgác vmiál/ áli rádźic będzie. PudłFr 9, 48; á ktorý [włodarz] prawdziwy á 40. Kmieci rzádzi/ dobrze záorác ma y požác kiedy y dworfkie: byle mu Kmiec domá táiemnie nie robił nic á nic. GosłGosp 162, 64; GosłGospSieb +3v; GrabowSet S4v; O zbytnie fkárby nie ftoię Grzbietá szárłatem nie ftroię/ Porwono [!] lákomftwo Frálcze/ Byle grofz ná grofz był w tálzcze RybGęśli B2v; WysKaz 7; JanNKar D2v, F2; SkarKaz 245b, 608b; CiekPotr 47; PaxLiz C; Bo pomysli pan: owo ma Rzeczpoíp: gotowego zdraycę/ byle kto miał gotowe pieniądze SkarKazSej 670b, 702a.*

Połączenia: »byle jedno« (3): LeovPrzep F2v; iz to słowo Greckie/ [...] nie tylko fie rozumie o przyrodzoney krewności/ [...] ále fie też ściągá y do dálekich byle iedno z tegoż narodu byli. CzechRozm 154; SkarŻyw 560.

»byle tylko« (4): MurzHist I3; SarnStat 1168; CzahTr B; Stárlzé záś głowy, aby vmiály, byle tylko chciály, rzádzić lámymy siebie y hámovác namiętności fwym, zá którými podczas by dziecká igráią GosłCast 6.

»byle wždy« (1): takowy [...] fie téż niechái pilno o vznánié práwdy ftará/ káždého bylé wždy nieiawny błůźniérz był/ fluchaiąc a co lepfze^{go} obierajác. MurzNT 28v.

b. W zdaniu pojedynczym wprowadza składnik (który można niekiedy interpretować jako elipsę zdania) (10) : *UstPraw B; SienLek 117v; SkarJedn 236, 239; [chory] wieczera niechay troche wietźia ié/ bylé w czás Oczko 24v; Myśliftwá w Cieplicách/ bylé w pogodę/ dozwolono. Oczko [42], 20v, 28; Nie zákázuiéc/ áby wiele miřtrzow ábo náuczycielow/ byle godnyh á zgodnyh/ w kościele być nie miáło WułNT 792; GosłCast 7.*

A. Człon wprowadzony przez spójnik zawiera warunek wyłączny, od którego zależy wyrażona w członie nadrzędnym zgoda (albo: przyzwolenie) na jakąś ewentualność przykrą, mniej pożądaną lub obojętną (32) :

a. Wprowadza zdanie podrzędne okolicznikowe warunku (23) : *MurzHist A4; A nic tu ná tym/ lubo yeden/ lubo kilku/ álbo y wyęcey tych vrzędnikow nawyflífłych będzýe/ byle yeden vrząd z godnye á yednoftáyná włádzá fprawowáli. KromRozm III G, L2v; Lecz v Ruši/ byle fie nie ofkoromił/ iáko oni mowię/ to iest mięła á máflá nie fkušíl/ choćiaby pięcćkroć ná dzieñ iadł/ tedy to wielkim pořtern zowiá. SkarJedn 237, 239; CzechEp 62; Záłości/ [...] By ie Bog fkrocił/ o to ia nie profzē: Y owřzem*

wolę/ áby ich przyczynił/ Byle odpuścił/ com złoŃnie przewinił. *GrabowSet* A4v; *WujNT* 848; Choć mię czarny obmywa/ nie dbam/ bylech fię ia obmył. *SkarKaz* 279b, 279b [2 r.], 421a, 611b; *CiekPotr* 74; Baczy dobrze [*baran*] że także z niego zleci welna [!]/ Ktory iuż odźálował byle [!]/ fkorá ípełná OŃtála *CzahTr* E4v; A my pierwŃze oko ná Ńwoie domy obracamy: by dobrze RzeczpoŃp: przepádlá/ byle náŃze zbieránie cáte było/ y co dzieñ fię Ńzerzyło/ nic nie dbamy *SkarKazSej* 669b; Nie dba ná ryk bydlęcy, ná chłopskie biádánie Láczny Wilk, byle Ńwoie odpráwił Ńniádánie. *KlonWor* **2v.

Połączenia: »byle tylko« (2): *CzechRozm* 78v; ták/ iż mu nie ieŃt przykro wŃyć rzeczy gorzkich/ do pićia niewdŃięcznych/ do Ńtrawienia niepodobnych/ byle tylko choroby wypędzenia nádŃzieie kto podał. *Oczko* 1v.

»by Ńnać... byle tylko« (1): nie będzie drogo/ by Ńnać wŃszytki pieniádze dáć/ zá perły/ zá kámięnię/ zá Iednorozce/ zá Bezoáry/ byle tylko zdrowiu co pomocno było *Oczko* 2.

»by teŃ... byle iedno« (1): chćiał dáć przykád wŃszytkim wiernym Ńwoim/ áby nie gárdzili Sákrámentámi iego/ od iákiegoŃkolwiek káplaná/ by teŃ naproŃŃzego podánymi: byle iedno w koŃciele powŃzechnym porzádnie był ná to powoáány. *WujNT* 129.

»choć... byle jedno« (1): gdy kto nieŃlufznie weźmie rzecz Ńwięta ábo chwale boŃzey oddána/ z mieyŃcá Ńwiętego: ábo choć z mieyŃcá Ńwieckiego byle iedno bylá koŃcielna *PowodPr* 75.

»li ... li ... byle« (1): y to co nie było/ y co było wŃszytko ci vdáią ze wiedzá. Ńlufzniei, fáłszywieli, winuiá lub chwałá: Niedbáią, byle co chcá vdáli ze wiedzá. *CiekPotr* 15.

b. *W zdaniu pojedynczym wprowadza skłádnik (który można niekiedy interpretować jako elipsę zdania) (9) :* *MurzNT* 63v *marg*; PrzetoŃ NaiáŃnieyŃzy M. Królu: tóz y wáŃzá krol: M. vczynić maŃz: póki ieŃcze cále domá rzeczy/ zátrzy w imię páńŃkie gdzie ieno żywnie chcefz z Turkiem/ byle nie domá w PolŃcze *OrzJan* 136, 131; Pozwala y wtorego maŃŃeńŃtwá/ byle z wiernym. *WujNT* 591; Day Ńciérpieć które zefzleŃz/ w ŃtałóŃci karánię/ Zginę/ zoŃtáne/ niedbam/ byle w tobie pánie. *GostCast* 21.

Połączenia: »byle tylko« (1) : OtoŃ ia tu przez krzyŃ rozumiem/ iákom w przod rzekł/ wŃszytko to/ cokoŃwiek [!] [...] przypada. Z ktoreykolwiek Ńtrony y od kogokolwiek: y ktorymkolwiek ŃpoŃobem: byle tylko nie dla ich iákiey niecnoty/ ábo złego vcŃzynku *CzechRozm* 226v.

»choć(by) ... byle (jedno)« (2): tę miárę ma ználeŃć záwŃdzy Vrzędnik/ choćby y przy woŃeniu drew nie był: byle w dobrá drogę: bo zlá zmieni ráchunek. *GostGosp* 86; Páweł Ńwięty/ gdy gromił Koryntczyki/ [...] vcŃząc ábo krzywdę znieŃć/ ábo iá więć puŃcić/ ná rozŃádek choć proŃtakow/ byle iedno od koŃciolá do tego poŃtánowionych. *PowodPr* 21.

»li ... li ... byle« (1): rzeczy máią być do Ńtrawienia łatwię/ á coby Ńye w krew nalepŃzá obrociły/ przy piwieli/ przy winieli/ bylę wedle nałogu *Oczko* 28.

2. *Wskazując na stosunek celu wyłácznego, wprowadza zdanie (lub równowaŃnik w bezokoliczniku) podrzędne celowe: aby tylko (12) :* *RejKup* d7v; Ale kiedy nie sŃtawa Háwtarzowi Złotá/ Y iedwabiem nie wádzi byle Ńzlá robotá. *HistLan* F5v; A woli gdy by tego bylá potrzebá/ dla zgody y iednoŃci/ y Ńwego vŃtápić/ byle pokoy á miłóŃć cála zoŃtawáá. *SkarJedn* 371; PrzyŃzedwŃzy ryby łowił choć ich tám nie było/ Byle Ńie woley doŃić TyrańŃkiey pełniło. *StryjKron* 51; *CzechEp* 4; *SkarKazSej* 672a.

Z bezokolicznikiem przy wspólnym podmiocie w obu wypowiedzeniach (4): Wszytkośmy tu zyłkołowne Wentumnowe dzieci/ Nie dbamy byle mieći. *KlonŻal Cv*; rad czyni káždemu Dobrze/ by też y Rełtem ołtátká dołóżyć/ Cnoty/ Sławy nábytey/ byle nie z vbożyć. *KołakCath C3v*; *GosłCast* 46; Ná pułmifki y liczbę niezwyčáyną potraw/ muśi sítáwác/ byle fię pokázác *SkarKazSej* 705a.

Połączenie: »byle tylko« (2): żebyś był gotow [...] też y żywot vtráćić. A nákoniec y wniwecz obrocony być: byle tylko z ciebie chwałę fwą mogł mieć/ on niebieski Oćiec *CzechRozm* 227; Wízákżeby rad y dłužey żył dla ich pożytku y wesela. Byle tylko przyłtoynie Ewángeliey Chriřtułowej chodzili. *WujNT* 682.

BZ